

להבות אש קודש

לקט מתורתם של קדושי ושרידי השואה

פרשת שמות

תהלים – סיום בראשית ותחילת שמות¹

בשורת מקדשי השם לרב צבי הירש מייזליש² זצ"ל בקונטרס זה זיהו דברי אנדה לספר בראשית, כתב בפרשת ויהי:

...יש לשלב סיום ספר בראשית לתחילת ספר שמות. ובמדרש **תנחומא** (שמות ב') [ואלה שמות, זה שאמר הכתוב (תהלים מ"ח י"א) **כשמך אלקים כן תהלתך**...] דהנה סופי תיבות ואל"ף שמות בני ישראל הבאים, הם אותיות תהלים...

ונראה עפ"י דברי כבוד קדושת זקני הגאון האדיר מלאסק ז"ל [הרב דוד דב מייזליש] בספרו **אור דוד** על המגילה [אסתר] לפרש המדרש **רבה בראשית** (ס"ח י"א) על הפסוק (בראשית כ"ח י"א) **וישכב במקום ההוא** [...] ורבי נחמיה אמר] כאן שכב, אבל כל עשרים שנה שעמד בבית לבן לא שכב. ומה היה אומר [רבי יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים... רבי שמואל בר נחמן אמר] **כל ספר תהלים היה אומר, מה טעם, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל** [תהלים כ"ב ד'], ישראל סבא, עכ"ל המדרש.

דהנה תהלים מלא תפלות על כל צרות שכאו על דוד המלך ע"ה. וא"כ איך נקרא 'תהלים' ע"ש שהם שירות ותשבחות כמו שמזמור על הטוב, ואדרבא 'תפלות' היה ראוי לקרותו, כי הן בקשות?!

¹ הגליון נלקט ונערך לעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש, אבי מורי ר' מנחם אהרן ב"ר טוביה ז"ל, אמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. חותני הרב מנחם ב"ר יצחק אשתו זהבה בת רבקה ובנם משה יצחק ז"ל. הרב יחזקאל ב"ר אפרים שמואל ז"ל ואשתו פיגא בת ר' טוביה ז"ל (ריבל) אודים מוצלים מאש שלא זכו לזש"ק.

² הרב צבי הירש מייזליש זצ"ל (תרס"ב - כ"ה בטבת תשל"ד) שימש ברבנות בהוגריה. בעלות הכורת הנאצי ימ"ש שולח למחנה ההשמדה אושוץ שם נרצחו אשתו וששה ילדיו, במחנה באופן פלאי המשיך לנהוג ולהנהיג ברוממות רוחנית תורנית שלא ישערה דעת אנוש. יום הסתלקותו יחול תמיד בזמן פרשת שמות לפנינו או לאחר עריכת הדברים נודע לי תאריך פטירתו, ושוב מודה לה' יתברך שסיבבה ההשגחה שהבאתי דוקא בשבת זו מדברי.

בספרו **שורת מקדשי השם**, עיקר הספר הינו תורות וחידושי סוגיות של רבנים שעלו על המוקד ונספו בשואה, והרב כנסס לספר אחד (שני כרכים גדולים) מביא בתחילת ספרו קונטרס **שער מחמדים** בו מספר בעדות אישית מהיסורים והתופת שעבר וראה בתקופת השואה. בין מעשיו שמתאר, תקיעת שופר של מאה קולות בסתר במשך עשרים פעמים! כשהוא רץ ומסתתר במקומות שונים במחנה, כל פעם תוקע במקום אחר.

כמו"כ מתאר תיאור מזעזע של אב שכלאו את בנו יחידו על מנת לשלחו לתאי הגז **ביום ראש השנה**, והיתה לו אפשרות להצילו מתוך אלף וארבע מאות נערים, שעמדו להוציאם להורג. בנוסף לתשלום ממון למי שהצליח לשמור אתו, ה'מחיר' הקשה היה, שהקעפוס האחרים על הבלוק היו לוכדים נער אחר במקומו, כדי לשמור על מספר מדוייק. הוא פנה בשאלת אימה לרב מייזליש האם מותר לו לעשות זאת?

הרב ענה לו וזלח"ק: 'איך אוכל לפסוק לך הלכה ברורה על שאלה כזו במצב כזה, הלא גם בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה שאלה כזו שהיא דיני נפשות עולה על שולחן הסנהדרין, ואני כאן באושוץ, בלי שום ספר להלכה, ובלי עוד רבנים אחרים, ובלי שום ישוב הדעת מרוב התלאות והצרות'. וממשיך לתאר שהאב מתחנן שהרב יפסוק לו והוא יקבל באהבה את פסק הדין!! הרב מסרב לתת איזושהי תשובה ומתחנן שאינו יכול להשיב. בסופו של דבר היהודי לא פדה את בנו והיה האב מהלך ומדבר לעצמו בשמחה שזוכה להקריב את בנו יחידו לה', כי אף שהיכולת בידו לפדותו, עם כל זה אינו פודהו מחמת שרואה שהתורה לא התירה לו לעשות כזאת, ויהיה חשוב לפני ה' יתברך כעקידת יצחק אבינו שהיה ג"כ בראש השנה.

ומסיים הרב וכותב: ואתה אחי בין והתבונן בצדקת ובתמימות איש הישראלי, ואין שום ספק אצלי שבדאי עשו דברי האיש הזה רעש גדול בפמליא של מעלה, וקודש אברך הוא כינס את כל חיל שמיא ומשרתי מעלה, והשתבח והתפאר בכיכול, ראו בריה שבראתי בעולמי וכו', ובצדק נאמר עליו 'ישראל אשר בך אתפאר!'

הרב צבי מייזליש ניצל מגיא ההריגה, שימש כאחד הרבנים שעסקו בסוגיית העגונות הנוראה לאחר השואה. עבר לארה"ב, הקים משפחה מחדש ונולדו לו תשעה ילדים, שמהם משמשים ברבנות במקומות שונים בעולם. כתב ספרים רבים. ביניהם הערות לאגרא דפרקא אחד מספרי ר' צבי אלימלך מדינוב ה'בני יששכר' זע"א. ניתן לראות את השו"ת באתרי הספרים.

רק ע"ד [על דרך] שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כ"ח ז) **בְּוֹ כַּטָּח לִבִּי וְנִעְזַרְתִּי וְנִעְלַז לִפְנֵי מְשִׁירֵי אֶהְדָּנָה**. כי היה בתוקף במהון עד שבעת צרה היה בוטח בתשועה, ועלה בלבו כאילו כבר נושע והיה שמח בצרתו כאילו היה אז נושע, והיה משורר כאילו כבר הגיעה אליו התשועה, ולכן נקרא 'תהלים' כי גם בעת התחננו היה משורר כי אמונה תקועה בלבו שיוושע ועלה בלבו השירה...

[כעת מבאר דברי בראשית רבה, וכן ענין הפסוק מתהלים בתחילת תנחומא שמות] לכן יעקב שהיה כמצוקה בבית לבן שבקש לעקור את הכל, ודב אורב היה לו, בטח בישועה ועסק בספר תהלים שהיה משורר לה' יתברך כאילו כבר נמלט ממנו. **וכן בני ישראל בבואם למצרים לגלות, בטחו בגאולה והיו משוררים לה' כאילו כבר יצאו מגלות מצרים**. וזהו הרמז ואלה שמות בני ישראל הבאים, סופי תיבות הם אותיות תהלים, עכ"ד הקדושים [של הרב דב דוד מייזליש זצ"ל].

[עפ"י הנ"ל ביאור סמיכות סיום בראשית לתחילת שמות]

וזהו הסמיכות שיוסף לימד אותם לאמור **פקד יפקוד**, היינו להזק זה את זה באמירה שהקב"ה יעזור להם, ועד הישועה יאמרו תהלים המרומז בסופי תיבות ואלה שמות בני ישראל הבאים וע"י זה יהיו יכולים להתחזק במצרים שיצאו משם בפדות ורווחה, וזה שאמר המדרש, **הדא הוא דכתיב בשמך אלקים** – היינו כי תיכף שנראה מידת הדין [אלקים], **כן תחלתך**, באותו שעה צריך להודות לה' יתברך ולידע שהכל הוא רק לטובה, והבן.

[נאה דורש ונאה מקיים – הרב צבי מייזליש זצ"ל]

בסיום דבריו אלו כפרשת ויחי לאחר ביאורו המופלא בענין אמירת התהלים גם בעת הצרה, מספר על עצמו ואלו דבריו הקדושים ומרגשים:

והנה מקום אתי פה להודות לה' יתברך על מה שלערך ששה חודשים שעבדתי בעיר בראנשוויג בתואר [בתור] אויטע מעכאניקער [מכונאי רכב] והיה עבודתי כל היום לנקות התיכות ברזל ומתכות מהחלודה שעליהם, והיה לי האפשרות להטמין בהתיכה הספר תהלים עם פירוש **תפלה למושה** מכבוד קדושת זקני הנאון הקדוש **מאזעל** [שם מקום]. הרב **משה טייטלבוים** בעהמ"ח **ישמח משה** עה"ת [זיע"א ולגמור תהלים כמה פעמים ביום. אף שהאם אם השומר עלינו עמד מרחוק, והיה פחד שלא יתפוס אותי בזה וכמובן. ודברי כבוד קדושת זקני הנ"ל היה לי להזיז גדול בעת ההיא שאף בתוך הצרה הגדולה לשורר ולזמר בבטחון חזק שה' יתברך יוציאנו ממצר ועוד נזכה להודות ולהלל להבורא יתברך שמו מתוך נחת והרחבת הדעת דקדושה, ולראות בישועתך של ישראל וגאולה קרובה במהרה בימינו, אמן. עכ"ל הרב **צבי מייזליש זצ"ל** בספרו **שורת מקדשי השם**.

רמז לשני סוגי עבודת ה' ע"י הצדיקים

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִנְיֹת הַעֲבָרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֶחָת שְׂפָרָה וְשָׁם הַשְּׂנִית פּוֹעָה (שמות א' ט"ו)

הרב יהודה זאב ליבוביץ³ זצ"ל כתב בספרו **אור לוי** בפרשתנו וזלה"ק:

³ **הרב יהודה זאב ליבוביץ זצ"ל** (אלול תרפ"ב - כ"ז באלול תש"ע) בנו של הרב **יחיאל צבי הי"ד** ואמו גאלדא הי"ד, שהתגוררו בגבול הונגריה. למד אצל הרב **יהודה סגל רוזנר (אמרי יהודה)** הרב מסקעלהיד וכן אצל הרבי מסעטמאר הרב **יואל טייטלבוים זצ"ל**. בשואה איבד את משפחתו. אירס אשה אך לא זכה לשאתה והיא נספתה בשואה, כמו"כ הוריו ואחיותיו נספו ביום כ"ח באייר תש"ד. הוא שרד את אימי השואה עלה לארץ ישראל התגורר בתל אביב עד לשנותיו האחרונות שעבר לבני ברק. ברח מכבוד ומספך היה נחשב כצדיק גדול ונסתר. היה בקשר עם האדמו"ר מבעלו רבי **אהרן רוקח**, וכן עם הרבי מצאנז הרב **יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל (שו"ת דברי יציב)**, תולדותיו נחרטו בספר **לפיד האש**. כתב ספרים רבים וביקש שאלו יהיו הזכרון לנשמתו. ספר זה שנערך מכתביו יצא לאור לראשונה באלול תשפ"א. בשם הספר רמזו שמו ושם אביו: **יהודה זאב בן יחיאל צבי** בנימטריה **או"ר לוי**. כמו"כ נערך בחייו ספר מתורתיו של אביו הרב **יחיאל צבי ליבוביץ זצ"ל הי"ד** וסיפורים על צדיקים עמם היה קשור עד העלותו בסערה השמימה. **יזל מים מדליו** – כך ביקש הרב **יהודה זאב ליבוביץ** לקרוא לספר (יצא לאור בני ברק תש"ס הוצאה פרטית). סיפור על אביו הרב **יחיאל צבי הי"ד** שמובא בספר **קול יהודה בעל הכתבים**, אותו כתב בנו רב **יהודה זאב** בשם אחותו פייגא ע"ה וכך מספר (עמ' 27) בשנת תרע"ו זמן מלחמת העולם הראשונה, באו לביתם חיילים ודרשו שהאב יבוא איתם לעבוד בשבת, כלומר אלץ לחלל שבת, אך הוא לא הסכים בשום אופן. מיד אמרו לו החיילים שנותנים לו עשר דקות לשנות דעתו ולבוא עימם, ולא יועמד

אני השבתי כי ישנם צדיקים בחינת 'שפרה' ו'פועה' כמו שפירש רש"י, שפרה זו יוכבד, על שם שמשפרת את הולד, פועה זהו מרים שפועה ומדברת והוגה לולד, כדרך הנשים המפייסות תנוק הבוכה.

פועה לשון צעקה, כמו **ביולדה אפעה** (ישעיהו מ"ב י"ד).

יש שתי בחינות צדיקים, יש שמנהיג נשמות ישראל בנועם ובכחינת 'שפרה', ויש שמנהל בדרכי מוסר והקפדה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים שרשם בקודש.

וכמו כן ג"כ כאן מרמזו זקני דוד המלך (תהלים ק"ג ד') **[הַלְלוּהוּ בְּתֵּף וּמְחֹל הַלְלוּהוּ בְּמַנְעִים וְעֹנֵגִים]** יש בחינת 'הללוהו בתוף' בבחינת רעש גדול, אבל האמת, הוא בתוכו רצוף אהבת ישראל, ומחול לשון מחול הכרמים. ועד יש בחינת צדיק **ועונג**, כנ"ל בבחינת שפרה, מתון מתון בדרכי נועם, והכל נשפע ביד ה' עליהם.

ועל דרך שאמר רשב"י ע"ה לרבי אליעזר בנו (מועד קטן ט' ע"א) שילך להתברך מהם, הללו בעלי צורה הם. ומקודם היה חושב שמקללין אותו, ואביו התנא הקדוש רשב"י הסביר לו בטוב מעם ודעת כוונתם⁴ שכלפי חוץ היו בבחינת 'תוף' בבחינת רעש גדול כנ"ל⁵.

וכמו שכתב בספר הקדוש **היכל הברכה**⁶ (דברים ב' י"א ד"ה ורם בשו"א) ששמע מהרב הקדוש רבי זאב מזאב ריש זיע"א, על הפסוק (דברים ב' י"א) **רְפָאִים יַחְשְׁבוּ אֶתְהֶם כְּעֵנָנִים, רַפְאִים** – הצדיקים האמיתיים שהן המה רופאי נפשות ישראל, אף הם, ובתוך ליבם **כעננים**, מלשון (שם ט"ו י"ד) **הַעֲנִינִק תַּעֲנִינִק לוֹ**, ודברי פי חכם חן. עכ"ל הרב יהודה זאב **ליבונין זצ"ל**.

שמחת לב המהורה של אהרן

וַיֹּאמֶר הֲלֵא אַהֲרֹן אַחִיךָ הַלְוִי ... הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְיַתְךָ וְרֵאךְ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ (שמות ד' י"ד)

בעקבי ישראל לרב ישראל יעקב **לובנצסקי**⁷ זצ"ל הי"ד בפרשתנו (זאב ריש אה"ס) כתב וזלה"ק:

לקיר בבית ויררו בו לעיני משפחתו, הם מילאו רוביהם באבק שריפה והחלו לספור, דקה שתיים שלוש, פתאום אביהם קם, הם בתחילה חשבו שהבין כי עליו לעשות דרישתם ול"ע לחלל שבת, אך הנה תדהמה אחזתם: הרב **יחיאל צבי** ניצב ליד הקיר ואמר להם, שיהרגוהו כי אינו מוכן לחלל שבת!!! מיד עלו צעקות השבר ממשפחתו, אך הוא בשלו. כשתם הזמן [כאן התוספת עפ"י הספר 'בסתור עליון'] הגיעו לפתע שלשה קצינים לבית, ליבם של בני הבית נפל לגמרי, אך לתדהמתם, הם צעקו על החיילים, זה מה שיש לכם לעשות בזמן מלחמה! צאו מיד החוצה. החיילים נטלו נשקם והסתלקו כלעומת שבאו, וכך ניצלו חייו של אביהם. [מאורע זה היה כארבע שנים לפני הולדת בנו יהודה זאב, וכך עם ישראל 'הרוויחי' צדיק עליון זה!]

בין הדברים המיוחדים שאפיינו אותו היתה בריחתו מכל סממן של מחלוקת. ומדברי צוואתו: לרחם, לוותר ולעזור והעיקר לא לצעוק על שום בר ישראל...

תולדותיו ומעשיו המופלאים נחרטו בספר **בסתור עליון** (בני ברק תש"פ) בו מסופרים גרגרים מועטים מאשר עבר עליו בימי האימה ובמחנה ההשמדה אושוויץ בו שהה.

⁴ תחילת המעשה מובא מעד קטן (ט"ו ע"א) המסופר על רבי יונתן בן עסמי רבי יהודה בן גרים שהתארחו בביתו של רשב"י, לאחר שנפרדו ממנו שלח את בנו שיתברך מהם, וזה לשון קדשה של הגמרא (שם ע"ב): אמרו ליה: מאי בעית הכא? אמר להו: דאמר לי אבא: זיל גבייהו דליברכוך. - אמרו ליה: יהא רעוא דתזרע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה: לא מבועיא דברוכי לא בירכך - אבל צעורי צעורך. - אמר ליה: מאי אמרו לך? - הכי והכי אמרו לי. - אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו; תזרע ולא תחצד - תוליד בנים ולא ימותו. תעייל ולא תיפוק - תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון. תיפוק ולא תעייל - תוליד בתא ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיך. ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך - דהאי עלמא אושפיזך וההיא עלמא ביתא, דכתיב קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם. לבלבל פתורך - בבני ובנתא, ולא תיחזי שתא חדתא - דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתא אחריית... עכ"ל הגמרא שם.

⁵ אך כוונתם היתה בחינת כלי הנגינה 'נבל' משמעות של רכות, וברכה עמוקה.

⁶ **היכל הברכה** חיברו האדמו"ר **מקאמורנא רבי יצחק אייזיק יחיאל יהודה ספארין** זצוק"ל.

⁷ הרב **ישראל יעקב לובנצסקי** זצ"ל הי"ד מגדולי תלמידיו של **הסבא מנובהרדוק** (הרב יוסף יוזל הורביץ זצ"ל), לימים נעשה חתנו. אביו שימש ברבנות בברנוביץ. תלמידי ה'סבא' מספרים שכאשר התחיל רבי ישראל לעבוד על מדותיו ולבטל את מדת הכבוד, עשה זאת בקצוניות ובאכזריות עד שכל רואיו אמרו שאדם זה יהיה אומלל כל ימי חייו, אך המציאות טפחה על פניהם כי הצליח להתגדל עד אין שעור בבחינת 'ואני בתומי אלך'. רעייתו ספרה כי בלילות החורף הארוכים של ליל שבת קודש היה ישן כשעתים, ומחצות עד שבע בבוקר היה לומד בהתלהבות גפ"ת וזהר ותנא דבי אליהו, בשחר היה טובל לפני התפלה, את הספרים מהם למד, הטמין בתוככי הסטנדר.

אמרו חז"ל (ראה הוריות י"ב ע"א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד [תהלים קל"ג] זה משה ואהרן.⁸ הנה רבים הם היו האחים היושבים יחדיו, ושאוותם לא איהדתם ואף לא הרציצתם, לא למעלות ולא למורדות, מכאלה שאינם בעלי שאר רוח לא לטוב ולא למוטב, ואהבתם גם שנאתם צנומי הרגש ודלי הערך פלו ויבשו.

ברם, אלה האחים שהובלטו ונחקקו בתורה – תורת החיים והנצח, בדורות הדעה ומוסדי העולם, שישותם והיותם בעולם, אז היתה עולם מלא של תסיסה ורציצה, פירכום וההייתה, כהייהם – ואהריהם, אלה שהתורה הקדושה העמידתם בשורות הראשונות בין מעצבי דמות האדם ויצריו, תהפוכותיו ומעלליו של בן האדם, וראשוני התולדות, והובלטו ככמצב של דו-כח ושני אישים, אנו למדים שאהוותם היא היא שגרמה להם בעיקר להגיע למצבם בו הגיעו והוטבעו חותמם.

מצב האחים הנפשי לא רחוק היה זה מזה, כל אחד מהם היה יוצא ומוצא מקום די נרחב לקנאה ולשנאה, ורקע מיוסד וגם מנומק להתרברבות ואף לנקמה, וגם – התלמדות לעליה אלקית והשתתפות בשמחת אה. אכן שני הפכים הללו נוצלו בכל עוז ותוקף כחותיהם שהעמדו לרשותם ולבחירתם, וחתרו ושאפו [עד] לכדי מצוי מאווייהם לטוב ולהיפוכו.

קין להבל, עד כדי הריגת אה. עשו ליעקב, עד כדי רדיפת ושנאת עולם. אהרן למשה, עד כדי תופים ומחולות.⁹

אהרן הכהן הראש, הנביא הראשון בעולם, ולעם ישראל שעודם במצרים, הלאה המומאה, הכיר את בוראו אף בתוך מצולי שאול וכדוכי נפש עמו, נתנבא עד שלא נתנה תורה, ואף בחוץ לארץ¹⁰ בארץ המטומאה, זהו האיש שהינך ודאי, ולימד את אחיו את משה בילדותו וילמדוהו דעת ובינת אדם, הכנים אורת הקדושה והנבואה לתוך בית גידולו, ביתו של עמרם, ויעשהו לבית [אלקים]. ודאי שימים רבים יגע, עמל והתלמד התבודד והתעמק, הודרך והזדקק עד לדביקות לקונו ולהינות מאורו של אין סוף ברוך ב"ה, ושם במצרים מלאה הגילולים, ודאי שיגיעה ועמל נפש רבה ועל אנושית בתקון המדות וטהרת הלב, התפשטות ממאויי והמדות העולם בתכלית היתה דרכו הארוכה, ואצרה נפשו בחתרה לשאיפתו העילאית והגיעה למה שהגיעה.

ידוע ידע אהרן ודאי, שאין כמוהו מורה ונביא לעם, והוא הוא שזכה לכתר הנבואה, מה שלא זכה אדם מישראל, והקב"ה הרי הסכים על ידו אחרי שנגלתה אליו השכינה, והנה קול ה' אלי: 'לך לקראת משה המדברה' וכשנתודע אהרן משליחותו ובעיקר מהתקרבותו אל ה' יתברך וראותו מראה הסנה וכל התוצאות שהיו ושילדו מהפרק הלזה של אחיו הצעיר ממנו, כמה מן הריסות הנפש ואובדן שווי ומשקל המחשבה ובלבול ביסודות והנחות קדומות, מאפשרות את ההווה הלזו מפגישה רבת התולדות הנוכחית, והזק מצור צריך הוא האדם הרגיל להיות שיוכל להתאדש¹¹ למצב ולגילוי כזה, שהלא זאת אומרת אהת משתי אלו: [אפשר] שדרכו עד כה בטעות סלולה, אחרי שהוא לא הגיע למה שהגיע אחיו, או שיש בזה ח"ו עוות בדין.

כשרבי ישראל התמנה לרב בקהילת ניי-ברנוביץ, סיפר לימים, כי כאשר עמד לדרוש דרשתו הראשונה, היה זה לאחר תפלת מנחה ובאמצעה עלה בדעתו רעיון נהדר 'כפתור ופרח' אולם מכיוון שהיתה 'קבלה' בנובהרדוק שהרהורי תורה העולים בשעת התפלה, צריך להפקיר, וכן עשה. (מהספר **המאורות הגדולים** לרב זייעיק זצ"ל).

בין אמרתיו אחת מהן היתה: **החושב ושואף שע"י השתלמותו התורנית יגיע לידי הישגים גשמיים, למי הוא דומה? לאותו איש המוצא איזו גלוסקא טובה מונחת למעלה באחד המדפים של ארונו, ובכדי לעלות אליה ולקחתה, הרי הוא לוקח גמרות ומניח אותן אחת על גבי חברתה כעין סולם, ועולה ומטפס בכדי להוריד את הגלוסקא.** (מהספר הני"ל).

בשנת תשי"א בהיותו בגטו למד משניות בע"פ. אמר אפשר יגלוהו למקום שלא יהיו לו ספרים, אז לומד בע"פ ויזכה לעוה"ב. בתקופה קשה ומחרדה זו היו פניו קורנות ומאירות משמחה, הוא עודד את האנשים וזרם ללמוד 'שערי תשובה', הרב אפרים אושרי שאלו למעשה זה של השמחה, ובמצב העגום, לשמחה, מה זו עושה? ענה לו הרב: שמטבעו הוא פחדן גדול, אבל האם בשל כך צריכים אחרים לסבול מפחדנותו?! בטי במרחשון תשי"ב הוצא להריגה ב'פורט התשיעי' עם אשתו ועוד עשרת אלפים יהודים הי"ד. (הדברים הובאו מהספר **עקבי ישראל** בהוצאת ישיבת אור אלחנן ירושלים).

⁸ **ילקוט שמעוני** (שמות רמז קע"ד): ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה המדברה [ד, כ"ז] זה שאמר הכתוב [איוב ל"ז] ירעם אל בקולו נפלאות. אימתי עשה הקדוש ברוך הוא בקולו נפלאות, בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לשלוח משה בשליחות לגאול את ישראל והיה במדין, אמר ליה שוב מצרים. נחלק הדבור לשני קלות ועשה דו פרצופין, ושמע משה במדין 'לך שוב מצרים', ואהרן שמע במצרים 'לך לקראת משה המדברה', ומה שבאמצע לא היו שומעין הוי, 'ירעם אל בקולו נפלאות', זה שאמר הכתוב **מי יתנך כאח לי, אמרו ישראל להקדוש ברוך הוא מי יתנך כמשה ואהרן שנאמר מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, שהיו אוהבין זה לזה ומחבבין זה לזה**, שבשעה שנטל משה את המלכות ואהרן את הכהונה לא קנאו זה לזה אלא היו שמחין זה בגדולת זה, אמצאך בחוץ אשקך, וילך ויפגשהו בהר האלהים וישק לו...

⁹ **פסיקתא זוטרתא** (לקח טוב) שמות ד' י"ד: וראך ושמח בלבו. אם היה יודע אהרן שהקב"ה מעיד עליו וראך ושמח בלבו, היה יוצא לקראתו בתופים ובמחולות.

¹⁰ ספר **הכוזרי** מאמר ב' אות י"ד: אמר החבר: כל מי שנתנבא לא נתנבא כי אם בה [ארץ ישראל] או בעבורה.

¹¹ בטי יחודי של הרב, נראה שמשמעותו בלשונו 'להיות', להשאר אדישי.

והתוצאות [אחת] משתי אלה, ירידה רוחנית ונפילת אפים, ירידה שאחריה שואה ותרעומת, [אפשרות שניה] ואם בעל מעשה הלזה הנהו איש חסיד ותמים, יתאמץ להבליג על מרירותו יתעמק ויעמל להסיר התרעומות ולחזק אמונתו.

והנה גלתה לנו התורה, כפי קבלת חז"ל [ילקוט שמעוני, לעיל הערה 3] אילו ידע אהרן שהתורה תכתוב עליו ז'ראך ושמה בלבו, בתופים ובמהולות היה יוצא, כלומר לא שלא התרעם, ולא שהשווה את אחיו הצעיר ממנו, זה שהיה בנכר בלי בית אבא, זה שנתגדל בביתו של מלך והתפנק עד לכדי מעשים נועזים ותקיפים, לעומתו הוא הסוכל בתוך אחיו ומצטער בצרתם, והוא שהנהו בכירו, וכעת נהפך הגלגל, שאחיו צעירו הוא הראש, והוא אהרן, נביאו, גם לא שהתגבר על יצרו ותרעומותיו, ועשה פנים שוחקות כאילו, כדי לקבל את אחיו הנביא החדש, אלא שלגמרי לא חשב מזה כלל, ולא עלתה על לבו שום קפידה ותרעומות, לא כלפי ה' יתברך ולא לגבי אחיו, 'אלו ידע אהרן' הרי שלא ידע כלום מכל זה, לא הרגיש כלל שיש מה להרגיש..

'בשכר וראך ושמה בלבו, זכה אהרן לחושן ואפוד [שבת קל"ט ע"א]...ושמה בלבו – שמה שהומצאה לו שעת בירור, על כל עברו ודרכו שעודנה חסרה מה, שהרי הקב"ה לא יכול לבחור באהרן 'במיטב רצונו' כביכול, ומצא א"כ את פתרונו האמיתי לעומק הדין שהנהו מכוסה מכני אדם וחשבון בירור מעשי, וידע כי חסר לו מה. 'שמה בלבו' – שמה שישנן מדרגות יותר מאלה שהוא רגיל ולמוד בהן, וא"כ הרי הדרך היא עודנה ארוכה, והשמים עורם גבוהים ממנו והלאה והעבודה אם כן רבה:

אולם מקום לשבירת מדת הכבוד, אין בזה כדי להתגדר ולהתגדר, ודאי שאילו 'הפש' בכזו מקום לתרעומות ולקנאה, ונמוק לתוצאות מרעילות, היה מוצאן. אבל הלא זהו השחתה גמורה וחלוטה, וזה הלא לאהרן הכהן החסיד ממנו והלאה.

זכה לחושן האפוד לא בשביל שבירת מדותיו שהתנהג הפך רצונו ויצרו, אלא מחמת טוהר לבו – לב ישר שבלבבות, נקי לגמרי מכל נגיעה איזו שהיא, ולב המהור הלזה, ביכולתו לשאת את כל כלל ישראל!

אכן גם משה רבינו ע"ה הסתייג ולא רצה ללכת, בחשבו שאהרן גדול ממנו בכל, אולם הקב"ה מצא מקום לשניהם, זה מלך וזה כהן – שבת אחים גם יחד. עכ"ל הרב ישראל יעקב לובצ'נסקי זצ"ל הי"ד.

שמירת שמו של יוסף במשרתו הרמה עדות לגאווה היהודית

וַיְהִי כִּלְנֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּיָעֶקֶב שִׁבְעִים גֵּשֶׁשׁ וַיִּסַּף הָיָה בְּמִצְרַיִם (שמות א' ה')

בספר זכר חיים לרב חיים יהודה מאיר¹² (נכדו של האהבת ישראל מוויזניץ) כתב וז"ל:

ברש"י, והלא הוא ובניו היו בכלל שבועים, ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים? אלא להודיע צדקתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו.

הנה דרכו של כל מלך ומושל לבד אותו התואר שנותנים לו עמו, כמו המלך המושל, הנשיא, הוא בעצמו קורא את עצמו בשם החביב עליו ביותר ושעל ידי כך הוא נזכר גם לאהר שנות מלכותו והנהגתו. יוסף בהיותו במצרים גם בתור משנה למלך, שאף בכל אותם השנים להדגיש התנגדותו לדרך המצריים, ולעומת זה היה דבקו בדרכי אבות וכומו שפירשו בספרים הקדושים הפסוק (בראשית מ"א מ"ה) ויקרא פרעה את

¹² הרב חיים יהודה מאיר הגר זצ"ל הקים ביתו עם אחות של הרב אברהם חיים ריינמאן זצ"ל הי"ד מרת רייצא (כמתואר בתולדות המחבר הרב ריינמאן בספרו על מסכת אבות ויצא פרח עמי' כ"ו, מהדורת תשע"ט. בעמ' כ"ז צילום ההזמנה לחתונתם). הרב הגר היה נכדו של האהבת ישראל מוויזניץ זצוק"ל, בנו של השארית מנחם אבי"ד ווישווא. שרד את השואה ממחנות ההשמדה ולאחריה פגש את אשתו, נסעו לארה"ב ובתש"ח עלו לארץ ישראל. למרות הפצרות החסידיים שיטול כתר אדמורות סירב כל חייו. היה אחיו של אדמורי וויזניץ האמרי חיים ואחיו המקור ברוך.

בי"א באייר תשכ"ט נסתלק לבית עולמו באותו יום של זקינו ר' נפתלי מרופשיץ זצוק"ל. הם לא זכו להקים דורות המשך, רק דברי תורתו שהוצאו לאור לאחר פטירתו הם זכרונם, במאמר שהובא לעיל הינו מספר חידושי לתורה (נדפס פעם יחידית בתשמי"א). חיבור נוסף שלו שהיה בכת"י ליקוט מספרים קדמונים ואחרונים ונקרא זכר חיים ילקוט תשובה מאהבה, נערך ונדפס בשנת תשמ"ד.

שמו **צפנת פענח**, ומיד אחרי זה [נאמר] ויצא יוסף על ארץ מצרים. ורומז שאף פעם לא שינה את שמו היהודי ועיין גם כן בספר 'אגרא דכלה' [לבעהמ"ח 'בני יששכר'] ריש פרשה זו. וכדאי להדגיש ביותר אותה ההתקשרות ליהדות ולרוח ישראל סבא אף היותו מלך ומושל, אפשר שעל כן קרא את עצמו באותו השם שהוא תועבה למצרים, על דרך 'כי תועבת מצרים כל רועה צאן' והוא יוסף הרועה את צאן אביו. ובאמת אם נעיין בזה יצוייר לפנינו שאין מסירות נפש גדול מזה להתנהג בין הגוים ומשעבדי ישראל בדרך שכזה. וע"י זה זכה נאמר עליו "ונעשה מלך ועמד בצדק".

רמז לשמו של משה מתיבת 'מים'

וְתִבְאֵהוּ לְבַת־פְּרֹעָה וַיְחַיְלָהּ לָכֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מִשִּׁיתָהוּ (שמות ב' י')

בספר **טיול בפרדס** לרב שלמה זלמן ערנהרייך¹³ זצ"ל הי"ד (אות ה' מאמר י"ג 'חשבון') כתב וזלה"ק:

ראיתי בכתבי דו"ר [דוד זקני] הגאון מ' שמואל שמעלקא גינצלער... בעהמ"ח משיב נפש על התורה שכתב, וז"ל. עיין בספר [עמודי שש] בפתח הספר כתב שבעה מיני חשבונות הם [גימטריות] וכו' **חשבון הקדמי**... הוא שנקדים מספר כל האותיות הקודמות לאותיות של המלה באלפ"א בית"א בזה הדרך: אב"ג, א' עולה אחד, וב' עם א' עולה שלשה, וג' עם א' ב' שלפניה עולה ששה, ועל זה הדרך עולה שם 'אהיה', פ"ו. שא' הוא אחד, וד' עם האותיות שלפניה ט"ו, וי' עם אותיות שלפניה נ"ה, וז' אחרונה עם אותיות שלפניה ט"ו, נמצא שעולה הכל פ"ו, עכ"ל.

ומצאתי בספר **דרוש שמואל** [לרב שמואל פייבוש כהנא, ויניאה תנ"ד] בפרשת שמות שפירש בזה ותקרא שמו משה כי מן המים משיתהו, כי לפי החשבון הנ"ל 'מים' מ' הוא קמ"ה, וי' הוא נ"ה, ומ' אחרונה קמ"ה, עולה ביחד **מש"ה**, ושפתים ישק.

ויש לומר דזהו שכתוב בישעיהו (נ"ה א') **הוי כל צמא לכו למים**, ואמרו חז"ל (סוכה נ"ב ע"ב) לכו לתורה, דמים נקרא תורה. ולהנ"ל יש לומר, לכו אל התלמיד חכם, דכל תלמיד חכם נקרא 'משה' כמו שאמרו חז"ל (שבת ק"א ע"ב) משה שפיר קאמרת, והכוונה לכו אל התלמיד חכם דהיינו **מ"ם**, דהוא **מש"ה**, ותשאל את עצתו ותלמד מנו. עכ"ל הרב שלמה זלמן ערנהרייך זצ"ל בטיול בפרדס.

הכרת הטוב יסודה מכה הנפש להכרת טובת הבורא יתברך

אשר לא ידע את יוסף, אומרים חז"ל (שמות רבה א' ח') וכי לא היה מכיר את יוסף? אמר רבי אביו, משל לאחד שרגם אהבו של מלך. אמר המלך, התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. לכך כתב עליו המקרא כלומר, **היום, אשר לא ידע את יוסף, למחר הוא עתיד לומר לא ידעתי את ה'.**

בספר **מאמרי שלמה** לרב שלמה הרכבי¹⁴ זצ"ל הי"ד משגיח בשער התורה בגרודנא (ח"א מאמר 'הכרת הטוב' ב') כתב בכיאוור דברי חז"ל אלו וזלה"ק:

¹³ הרב שלמה זלמן ערנהרייך זצ"ל הי"ד מגדולי הונגריה לפני השואה, כתב ספרים רבים ביניהם **ש"ת לחם שלמה**, **מאור שלמה** על ה'ימאורי' והמלחמות'. את ספר **אגרת הטיול** לאחי המהר"ל (רבי חיים) עיטר בהערות ובפרפראות רבים. (ספר נדיר מאוד כשלעצמו). הספר **טיול בפרדס** הינו מערכות נפלאות ע"י הדרוש מסודרות באלפ"א בית"א, בנויות על אדני ספרים קדמונים רבים. בשבועות תשי"ד נשא דרשתו האחרונה, ולאחר כמה ימים הובל למחנה ההשמדה אושוץ, הי"ד.

¹⁴ הרב שלמה הרכבי זצ"ל הי"ד (תר"ן-תש"א) משגיח בשיבת שער התורה גרודנא (ליטא). לאחר פטירת הרב אלטר שמואלביץ זצ"ל ששימש כראש ישיבת גרודנא, נתמנה הרה"ג הרב שמעון שקאפ ע"י ה'רב מפוניבז' – הרב יוסף שלמה כהנמן זצ"ל ששימש בתקופת מעבר כראש הישיבה. עפ"י הצעת הרב ירוחם הלוי ליוואוויץ זצ"ל, המשגיח המפורסם משיבת ימיר, מגדולי בעלי המוסר לפני מלחמת העולם השנייה, נתמנה הרב שלמה הרכבי זצ"ל כמשגיח רוחני לגרודנא. מן הענין לציין שהרב ירוחם הציע שגם יגיד שיעורים, אבל ר' שמעון שקאפ סירב כדי להמנע מ'ערבוב תחומין' (בין ה'לומדות' של עולם הלימוד הישיבתי, להתעלות ובניית קומת האישיית החנוכית תורנית).

עוד למדנו **הדרכה חנוכית** עפ"י דברי ההקדמה לספר ממנו הובאו הדברים כי: **תולדות הגאון הצדיק רבי שלמה הרכבי הי"ד הם תולדות של עלם צעיר שחשבוהו לבלתי ראוי להגיע למדרגות נעלות בתורה**, [בשנות ילדותו לא רצה ללמוד, והוריו הצדיקים שסבלו הרבה בחייהם, ומסרו נפשם על גדולו וחוכו ובמיוחד אמו הצדקת, היו שרויים בצער עמוק על כך] **שמתוך שימת לב לכחותיו, רצון**

וצריך ביאור, איך ידונו אותו עתה על סמך שיחמא אחרי כן, ומנין כל כך ברור שיחמא? וכן צריך להתבונן במאמרם ז"ל בפסיקתא י"ג: כל הכופר בטובתו של חבירו, לכוף כופר בטובתו של הקב"ה. וצריך ביאור, האם נוכל לומר על איש מאמין גמור רק חסר לו מעלת הכרת הטוב, שהוא חשוד על כפירה? וכן איך נאמר על פרעה שחסר לו הכרת הטוב, שלבסוף יאמר 'לא ידעתי את ה', ויכפור בבורא יתברך?

ועל הערה הראשונה מובא תירוץ בשם רבי ישראל סלנטר ז"ל שאין הפירוש 'לפוף' – בזמן שאח"כ, לעתיד. רק 'לפוף' הפירוש – לפוף דעתו ובפנימיותו, וכשרואים באחד שכופר בטובתו של חבירו ונרד אח"כ לפנימיות נפשו ועומק לבבו, נמצא שם עתה שהוא כופר בטובתו של הקב"ה [ע"כ עפ"י דברי רבי ישראל מסלנט] וא"כ הוא נדון על מציאותו בעת ולא על העתיד, אעפ"י שלא יצא עדיין בפועל הטאו, אבל הערה שניה, עדיין צריכה ביאור.

ולקרב הדבר אל השכל הוא כך: בטבע ישנם כוחות נעלמים שאין שכל האדם יכול להשיגם למה זה ואיך זה, אבל המציאות מורה שישנם, וכך היא המציאות...כשנתבונן בכח הזהירות של הנמלה בגזל, כשמריחה שחברתה נגעה בחיטה, לא תגע בה עוד...עד שאמרו חז"ל (עירובין ק' ע"ב) שלו לא נתנה תורה לישראל היינו למדים גזל מנמלה. ולנו קשה להבין ולהאמין אפילו על אדם בר דעת שיגיע למדריגה גבוהה כזו מגזל וכל שכן בעל חיים, אבל היא המציאות, טבע ניתן לנמלה. [עייני דברים רבה ה' שהביא דוגמא של דומם, אבן הבוחנת 'נקיות' האדם מעריות]. יותר מזה, שבמקום שבשכל יש אפשרות למעות, אין טעות בטבע. רואים אנו צפרים עפות בכל סוף קיץ למרחקים וחוזרות באביב...ואינן טועות לעולם. הטבע ששם בהם הכורא יתברך מנהיגם למצוא המקומות החמים שנצרך להן, הטבע בכוחו למצוא במעמקים את הדבר שנצטרך להשגת מטרתו.

זה הכלל בעצמו יש גם בטבע של הכרת הטוב, הכרת הטוב הוא כח טבעי שיש באדם, והכח הזה ממציא לו היכולת להרגיש כל הטובות שהברו עושה עמו, וכשיודע שהברו עושה עמו טובה, יכיר טובתו ומרגיש עצמו מחויב ומשועבד למי שעושה טובה עמו, ולכן אין לאדם התנצלות שלכן אינו מכיר טובה, מפני שלא ידע שהברו עשה לו טובה כי לו היה לו כח הכרת הטוב, היה בעל כרחו מרגיש הטובה ג"כ. ואם האדם רואה בעצמו שאינו מקבל טובה, ואין לו מה להכיר טובה, על כרחך אבד בעצמו את כח הכרת הטוב שהננו ה' יתברך והטביע בו, מפני שאינו רוצה להיות מכיר טובה, ואינו רוצה להיות משועבד, ולן השתמש בכח הבחירה שלו ואיבד המתנה טובה והכח היפה שהננו ה' יתברך בו, ולכן אינו משיב לב להרגיש הטובות שעושים עמו...

לבטל הרגשת קבלת הטובה, זה לגמרי היפך תכונת ומציאות בני ישראל...מדת ישראל היא הכרת הטוב, זוכרים כל טובה קטנה וקלה שעושים עמכם, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו (דברים כ"ג ה') [למרות השעבוד והצרות שעשו, כידוע עצם ה'אכסניה' שלהם] תכונת עמון ומואב אינם מכירים הטובה שעושים עמכם ועם אבותיהם ואינם מעוניינים לשלם, איך יתכן להתחבר שני הפכים כאלו, מכיר טובה עם כפוי טובה,

---

אדיר, והתמדה עצומה נהפך לאדם גדול ואמון פדגוג, שהעמיד תלמידים לאלפים [מתלמידיו הגדולים והמפורסמים: ר' חיים שמואלביץ זצ"ל (ראה בספר 'מח ולב' תולדותיו שכתובים ביד אומן מיוחדת) רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל ראש ישיבת נצח ישראל (בעהמ"ח 'קונטרסי השיעורים')].

הרב שלמה הרכבי למד בצעירותו בישיבה בראדין בתקופת מאור ישראל – החפץ חיים זצוק"ל. באותה תקופה הגיע לישיבה ר' ירוחם לייאוויץ שבאישיותו החנוכית מגביהת העוף, ראה את כוחות הנפש האדירים הטמונים בבחור הצעיר, והוא שעזר לו לטפחם ולפתחם. לאחר שר' ירוחם נקרא למיר ע"י ראש הישיבה הרב אליעזר יהודה פינקל ז"ל לקח עמו 'סגל חבורה' מהישיבה בראדין וביניהם הרב שלמה הרכבי אשר שם גבהה קומת אישיותו יותר ויותר. בשנת תרפ"ב חזר לעיר מולדתו גרודנא ממנה יצא, ובמשך שמונה עשרה שנה הדריך את בני הישיבה תחת ראשותו של הרב שמעון שקאפ זצ"ל כמסופר לעיל.

באלול תרצ"ט עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, 'בין כסה לעשור' ת"ש נכנס הצבא האדום הסובייטי לגרודנא והישיבה נסגרה מיד למחרת בגזירת הרשעים. הרב שלמה עם רוב בני הישיבה עברו לוויילנא, שם התאספו גם מיישיבות אחרות. רבי שמעון שקאפ זצ"ל היה חלש להצטרף אליהם, בטי' בחשוון באמצע תפלת 'מנחה' נדם לבו הגדול. שמועת פטירתו הכתה שבר על שבר את בני הישיבה הגולים בוויילנא. כעת נשא הרב שלמה הרכבי בעול החזקת הישיבה על כתפיו, והוא כלפיד אש מוליך את הישיבה בין תמרות האש של המלחמה הנוראה. בקץ תש"א נלקחו להריגה בני הישיבה יחד עם רבם הרב שלמה הרכבי זצ"ל הי"ד וכל משפחתו, שעלו למרומים כגווילים נשרפים ואותיות פורחות.

הספר מאמרי שלמה, הינו עפ"י שיחות שנכתבו ע"י תלמידיו וחלקם היו למראה עיניו. הספר יצא לאור לראשונה בירושלים תשל"ז, ומחזור זה מורחבת, נדפסה בתשס"ב. הספר נערך ע"י תלמידו הרב זיידל אפשטיין זצ"ל (בעהמ"ח 'הערות' עה"ת) אשר שימש כמשגיח רוחני בישיבת 'תורה אור' בראשות הרב פינחס שיינברג זצ"ל.

ולכן 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם'. בני ישראל בכח הכרת הטוב שיש בהם, מרגישים הטובה הכי קטנה שמקבלים, לא רק מן האדם אלא גם מן בעלי הים או דומם.¹⁵

לשון 'לכה' לרמז על הגלויות העתידות

וְעַתָּה לָכֵּה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל־פְּרָעָה וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם (שמות ג' י')

בספר שיר מעזין לרב שמעון סופר זצ"ל הי"ד (נכדו של החת"ם סופר בעהמ"ה שו"ת התעוררות תשובה) כתב וזלה"ק:

יל"ד [יש לדייק] למה כתיב 'לכה' בה"א, מה מרמז בזה, ולא ככתוב לקמן (פסוק ט"ז) לך ואספת את זקני ישראל? יש לומר ש'לכה' הוא לשון נקיבה, רמז בזה כמו שנקיבה איננה בשלימות כאיש, כן לא יהיה הוצאת ישראל בשלימות לחירות עולם כי באו אח"כ בגלות ד' מלכיות, ורמז לו הקב"ה גאולה האחרונה, לכן התפלל משה 'שלה נא ביד תשלח' [שמות ד' י"ג] דאיתא בספרים [פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ה]¹⁶ שקאי על אליהו הנביא שיבשר גאולה אחרונה.

יהודי צריך לקחת מוסר אבל חלילה שלא יהיה מיואש

תכן לא ניתן לעבדיך... והנה עבדיך מוכים וחטאת עמך (שמות ה' ט"ז)

בספר כתבי רבי משה מידנר¹⁷ כתב בפרשתנו, אך מכיוון שהאמרה מקורה באידיש, אביא רק את תרגומה בשולי הערות הספר וזלה"ק:

די תבונה נתת לנו להכיר בכך כי אנו אפס ואין, אולם אם כתוצאה מכך ניפול ברוחנו, זה כבר נחשב חטא לפני עמך. כלומר: עם הידיעה באפסיות האדם, ייחשב לו לחטא אם יהיה מיואש.

הגליון נלקט ונערך בחסד ה' יתברך ובטובו ע"י יהודה יעקב ברקאי תל ציון כוכב יעקב יע"א 052-6514000 Ybarkai6@gmail.com

¹⁵ ראה בהרחבה בסוגיות הלכתיות בנושא הכרת הטוב כהלכה, בספרו של הרב דניאל היימן שליט"א הוצאה פרטית, תל ציון תש"פ (טל' 02-9971295). ובאגדה ומוסר, בספר לעולם אוֹדך לרב יצחק זאב פיש שליט"א, הוצאה פרטית מודיעין עלית תשע"ב (טל' 08-9740245).

¹⁶ פרקי דרבי אליעזר פרק מ' זלה"ק: ...אמר לו לך ואשלחך לפרעה, אמר לפניו שלח נא ביד תשלח - ביד אותו האיש שאתה עתיד לשלוח...מבאר הרד"ל היינו אליהו ז"ל.

¹⁷ הרב משה מידנר (תר"כ-תר"צ) זלה"ה נכד של היסוד העבודה האדמו"ר רבי אברהם מסלונים הראשון (חיבר גם חסד לאברהם, ביאור למכילתא בשם באר אברהם ועוד). נקרא 'משה' ע"ש הצדיק רבי משה מקוברין זיע"א. אצלו גדל ולמד עד היותו בן כ"ד. בשנים הראשונות לאחר נשואיו התגורר בכפר מידנא סמוך לבריסק, אח"כ עבר לבריסק והתחבב מאוד על ר' חיים מבריסק זצ"ל, קיבל הרבה מדרכו בלימוד. בשנת תרע"ח לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר להתגורר בברנוביץ (מקום רבנותו של הרב אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד) שם היה מקום התכנסות גדול של חסידי סלונים. הקים את הישיבה 'תורת חסד' עם האדמו"רים האחים מוהר"ל ומוהר"א. הישיבה שמשה כעוגן הצלה רוחנית באותם ימים קשים של מהפכות ותהפוכות בעיקר בדור הצעיר. בכ"ג במרחשון תר"ץ נפטר. בנו יחידו רבי אברהם עם ילדיו נרצחו על קדושה ה' ולא נותר ממשפחתו זכר. (פרטי תולדותיו נוספים בספר מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ג).

אמרותיו ותורותיו אשר יצאו מלב יוקד אש טהרת קודש, כונסו לראשונה בספר זה שיצא לאור בירושלים תשע"ח. לפני כן התבררו שמעותיו בספריהם של אדמו"רי סלונים, ובדורנו במיוחד בכרכי התיבות שלום.